

Els Busquet, mestres de capella i organistes: noves aportacions a la música de Montblanc (segle XVII)

Josep M. Salisi Clos

Els Busquet, mestres de capella i organistes: noves aportacions a la música de Montblanc (segle XVII)

Josep M. **Salisi Clos**

salisiclos@gmail.com

Dr. en Musicologia (UAB)

Resum: Ramon i Sebastià Busquet, pare i fill, foren dos mestres de capella i organistes que exerciren la seva tasca musical durant el segle XVII a Verdú i Montblanc, entre altres indrets. El present treball exposa tant la seva relació familiar com la pròpia labor musical i creativa, a la vegada que amplia el panorama musical de les referides poblacions.

Paraules clau: música, segle XVII, mestres de capella, organistes, Montblanc, Verdú, Busquet.

Són moltes les poblacions que han gaudit al llarg de la seva història d'una intensa vida musical, malauradament, la manca de documentació referent als seus protagonistes, els músics, no permet un coneixement desitjable per ser sabedors de la vida artística i creativa que visqueren. En aquest sentit, els arxius presenten àmplies llacunes pel que fa a la possibilitat d'un estudi musicològic, i la vila de Montblanc no n'és una excepció. Una mostra d'aquest fet en són els escassos treballs d'investigació i publicacions que hi ha respecte a la vila ducal de Montblanc.¹

El present treball aporta noves dades referents a la música del segle XVII a Montblanc, i en certa manera, seria la continuació d'un treball anterior.² En aquestes pàgines es mostren nous aspectes sobre la vida de dos músics, mestres de capella i organistes, en Ramon Busquet i Sebastià Busquet³, pare i fill, que exerciren tant a Montblanc com a Verdú, entre altres poblacions. Aquest treball també evidencia, a més de la relació laboral i musical, el parentiu de la família Busquet entre Verdú i Montblanc a la segona meitat del segle XVII.

Ramon [Raymon] Busquet (*1625- †1654), el pare⁴

Les primeres dades d'aquest músic les trobem a l'arxiu parroquial de Verdú, arxiu que conté un destacadíssim fons documental que arrenca des del segle XIII i que s'estén fins al XIX.⁵

Ramon Busquet neix a Verdú el juliol de 1625. Fill d'Antoni i Joana. El seu pare es casà primerament amb Magdalena Busquet, el juny de 1601, enviudà poc després d'haver-se casat, i el juny de 1602 es casa amb Joana Segarra. Entre els anys 1603 i 1625 el matrimoni tingué nou fills, essent Ramon el darrer d'ells.⁶

Entre 1643 i 1650 -en una edat compresa entre els divuit i els vint-i-cinc anys-, Ramon es troba exercint com a organista i mestre de capella a l'església parroquial de Verdú. Justament, la primera dada que es troba referent a la seva tasca correspon a l'agost de 1643. Encara no un any més tard, el juny de 1644, es redacta la contracta entre els jurats de la universitat de la vila i el propi Ramon per tal de pactar les obligacions i les condicions econòmiques que el seu càrrec li comportava:

«Die 3 juny 1644 Verduni. Los honorables Jurats qui són Baltasar Riber, Antoni Joan Josa, y Geroni Clerigues, Jurats del corrent any tenint per estes coses facultat del Consell particular segons afegeixen. Prometen donar a m. Ramon Busquet mestre organista lo salari del orgue çó 28£ per part de la vila ques ab les 12£ de les cofraries sumen 40£ restant a son càrrec lo aplegar dites 12£ a càrrec de dit mestre paga totes dites 28£ quatre termes tots los anys comensarà la conducta als 24 de gener prop pasat y acabant concemtuat dia tots los anys durant dita conducta fins a tant quel descontes que en serà li obliguen los bens de la universitat y dit mestre le obliga a tocar lo orgue e tots los dies se acostume ensenyar cant pla V. fiat lorge. Testes Jaume Milà y Jaume Pont pagès de Guimerà».

[Al marge: «Està pactat que no pugue demanar res per als cantors.»].⁷

Anteriorment a Busquet, a Verdú exercia com a organista i mestre de capella, en Joan Guiam, el qual apareix en un posterior albarà de pagament on consta com a sagristà del temple. Probablement, Ramon

no deuria fer totes les tasques musicals, i és molt possible que les compartís amb Guiam. Aquest fet, i degut a la jove edat de Ramon, podria significar que estigués fent un aprenentatge o període de proves, fet que li comportaria que cobrés tan sols un salari de 4£ per terça. En canvi, a partir de la contracta passaria a ser l'organista i mestre de capella titular, cobrant ja un salari de 40£, el que serien 28£ per part de la universitat i 12 per part de l'església. El 2 de juliol de 1644, Busquet redacta de la seva pròpia mà un albarà per uns diners rebuts:

«Tinc rebut jo Ramon Busquets de M^o Roc Minguella i de Joan Guiam com a sacristans de la dita vila de Verdú. So es per lo salari dóna la secretaria al organiste per lo any 1643 y acabe en lo ani 1644 al p^r de juliol de dit ani 1644 la cantitat de 4 lliures, dic 4£ per esta fas lo present albarà de mà mia pròpia vull als 2 de 7 de 1644».⁸

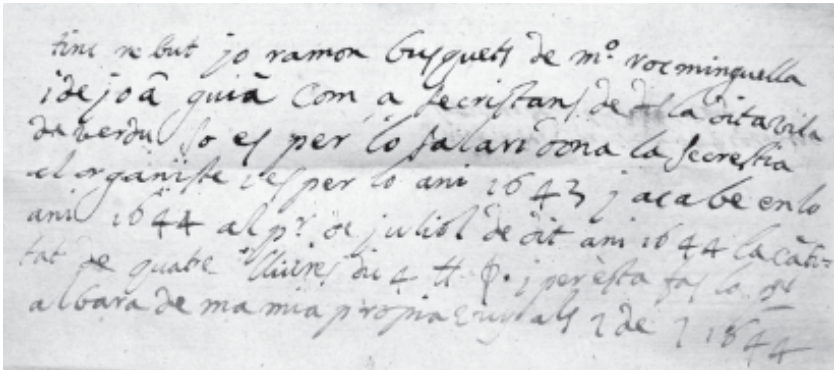

Fig.1. Rebut autògraf de Ramon Busquet, 1644.

El mateix any 1644 —4 d'agost i 3 de desembre— Ramon Busquet torna a aparèixer com a organista⁹ i posteriorment, en 1645, obté un salari de 28£, 3 sous i 4 diners.¹⁰ Els dies 17 de febrer de 1648, 27 d'abril de 1649 i 13 de juliol del mateix any apareix com a «Raymundy Busquet magisteri cantus et organi»¹¹. En 1649 cobra 42£ i 8 sous, i ja a l'any següent, el 1650, només cobra 12£ i 9 sous¹², any que, segons consta, passa a exercir a Montblanc.¹³

Tres anys abans, el 1647, Ramon es casa amb la vídua Agnès Muntané,¹⁴ natural de Montblanc i habitant a Verdú. Agnès era la vídua de Rafel Talaveró,¹⁵ i mare d'un fill, Rafel.

Degut a la manca de documentació no es coneix la data del matrimoni entre Ramon Busquet i Agnès Muntané, però sí que s'han conservat els capítols matrimonials, signats el 23 d'abril de 1647. En aquests s'especifica que Ramon era fill d'Antoni, difunt, i de Joana. Mentre que Agnès era filla de Rafel Muntané, de Montblanc, a la vegada que, vídua de Rafel Talaveró, de Verdú. També es fa constar a Rafel, el fill d'Agnès i del difunt Talaveró.

Capítols matrimonials de Ramon Busquet i Agnès Muntané:

«Vuy als 23 de abril de 1647 verduni.

En nom de nostre Señor Jesucrist y de la gloriosa Verge Maria i de tots los Sants i Santes del paradís amen.

Tractat es estat y per gràtia del Sperit Sant y concordat ab interventió de algunes bones persones que matrimoni sige fet per y entre M^o Ramon Busquet organista, fadri, fil legítim de Antoni Busquet quondam i de Joana Busquet bisbat de Solsona ab la señora Agnès viuda relictada del quondam en Rafel Talaveró fila del señor Rafel Montané de la vila de Montblanc, arcabisbat de Tarragona, sobre dels quals capítols són estats jurats i firmats dia i mi sobredit.

Testimonis M^o Joan Segarra preb. i M^o Joan Prim beneficiat¹⁶.

Primo li aporte la señora Agnès en dot i en nom de dot lo segent lo qual li done son fill Rafel Talaveró ab recompensa del que té rebut lo quondam Rafel Talaveró, son pare ab los capítols matrimonials quant casa ab dita señora Agnès.

P^o ab contars tresentes lliures: més dos caxes de noge de tall de monja més sis lansols de bri, mes deu camises entre les de sarcui, mes dos estovalues, mes quatre tovaloles dos de larges y les altres radones, més dos peses de torcaboques, mes quatre coxineres dos de grans y les altres patites, més dos flasades de la forma majó, mes

un matalas de lana, més una catifa, mes un vestit de safatà, mes un davantal de lit y de la sobredita quantitat la part dels dinés com tambe de les robes y avaries, M^o Busquet fa àpoca de rebuda a Rafel Talaveró acceptant lo que resta ab los capitols del quondam en Rafel Talaveró la qual apoca firme y jure lo dit M^o Ramon Busquet volent que sigue alargada ab totes les clàusules nesesàries vull als 29 de abril de 1647".¹⁷

Rafel Talaveró i Agnès Muntané es casaren el 1828, redactant-ne els capítols matrimonials el 12 d'abril del mateix any.¹⁸ Agnès era la tercera esposa de Rafel Talaveró.¹⁹

Quatre anys abans del casament entre Rafel Talaveró i Agnès Muntané es casaren Josep Muntané, mercader de Montblanc, amb Caterina Talaveró, de Verdú, concretament el vint de maig de 1624, fent els capítols matrimonials l'abril del mateix any.²⁰ És a dir que Josep Muntané i Agnès Muntané, germans, de Montblanc, es casaren respectivament amb Caterina Talaveró i Rafel Talaveró, també germans, aquests de Verdú.

En els capítols matrimonials entre Rafel Talaveró i Agnès Muntané es manifesta que aquesta és filla d'Antoni Muntané i de Caterina, de Montblanc, ja difunts en aquesta data. A falta dels pares, el seu germà Josep, com a tutor, promet donar-li 300£. Concretament, 200 el dia del casament i les 100 restant el dia que faci un any de l'esposori. També li promet dues caixes de noguer de tall de monja; dues flassades, una blanca i una altra de color; dos matalassos de llana i vuit llençols de bri; quatre coixineres de tela més dos coixins grans i dos de petits; dues estovalles grans, unes de fil i cotó i altres només de fil; una peça de tovallons o torcaboques, a més de les gorgueres que tindrà; més totes les valones de que disposa; també un vestit amb faldilla de raixa i gipó de tafetà; més un manto d'estam; així com també tota la roba del seu fadrinatge i una catifa. En cas que tingui algun o alguns fills podrà repartir entre ells tot el que li pertany, o en el cas que no en tingué però que fes testament només podria gaudir de la meitat i la resta tornaria al seu germà Josep com a donador. Per la seva banda, el nuvi, Rafel Talaveró aporta 100£ al matrimoni i accepta a Agnès. Acorden casar-se en el temps d'un mes. En el cas que algun dels dos no volgués casar-se hauria de pagar 200 ducats.²¹ Del matrimoni

de Rafel amb Agnès nasqueren dos fills, Rafel, que fou batejat el 18 de juny de 1629,²² i Pau, batejat el 23 de març de 1631.²³ Aquest darrer degué morir albat ja que als capítols matrimonials amb Ramon Busquet nomes s'esmenta a Rafel.

Així doncs, quan Ramon es casa, tenia vint-i-dos anys, i Agnès molts més. Això es reflecteix en què Agnès i el vidu Talaveró es casen en 1628, quan Ramon tindria tan sols uns tres anys. En el supòsit que Agnès es casés molt jove amb Talaveró, quan es casà de nou amb Busquet deuria passar de la quarantena d'anys; un matrimoni amb força diferència d'edat. Per aquesta raó no és d'estranyar el que es manifesta en els capítols de Ramon i Agnès referent a com es feu el matrimoni: «concordat ab interventió de algunes bones persones que matrimoni sige fet». Això significa que algun membre de pes dins la comunitat verdunina i relacionat amb les famílies degué induir a fer tal casament.

Ramon Busquet, es troba com a mestre de cant a Montblanc ja el 1650.²⁴ El seu nom torna a aparèixer a la documentació verdunina, concretament en 1652, on consta el cobrament de tres terces, que serien unes 21£.

Aquest fet ve a ser remarcable, i podria significar: 1) que fossin uns diners que se li devien i que se li pagués en aquest any; 2) tot i exercint les funcions musicals a Montblanc treballà temporalment també a Verdú; i 3) que per la raó que fos, abandonà Montblanc i repregué la seva tasca a Verdú. El cert és que el juliol de 1654, mort de manera violenta sense saber-ne les causes ni la data exacta i és enterrat a Verdú.²⁵ Així consta:

«òbit de M^o Ramon Busquet mestre de cant y orga, mort de violència als [?] de juliol de 1654».²⁶

El 14 d'agost del mateix any se li fa la novena. El que no s'especifica és si morí a Verdú, o si morí en un altre lloc i fou enterrat a Verdú.

Del seu treball com a compositor a la capella musical de la parròquia de Verdú n'ha quedat un petit vestigi. Es tracta d'un Magníficat, a 5 veus, incomplet, que actualment es troba a la Biblioteca de Catalunya, dins el que es coneix com a «Fons Verdú».²⁷ D'aquesta obra tan sols es conserva la part de l'acompanyament, que correspon al baix instrumental.

A més de la seva tasca musical, Ramon Busquet cercà una altra manera d'ingressar diners, o d'invertir el que ja tenia, i fou comprant

terra. En aquest sentit, el 8 de desembre de 1648, Busquet compra una peça de terra plantada de vinya a la partida coneguda com el «farraginal de la Font», per 15£, venent-la posteriorment a Magí Busquet el juliol de 1652.²⁸

Sebastià Busquet (*1652 circa-1681), el fill

Del matrimoni entre Ramon Busquet i Agnès Muntané nasqué Sebastià Busquet. Es desconeix si nasqué a Verdú o a Montblanc. A la documentació verdunina no s'hi troba, i a Montblanc hi manquen els llibres sacramentals d'aquesta època.

El 14 de febrer de 1656 a l'església de Santa Maria de Montblanc, l'arquebisbe de Tarragona dugué a terme el sagrament de la confirmació als infants. Aquest dia consta que es confirmà a Sebastià Busquet, essent padrí Mateu Murtra. Al cap de dos dies es confirmà a Magdalena Busquet, germana de Sebastià, essent padrina Magdalena Fenoll.²⁹

Així doncs, quan els germans Sebastià i Magdalena Busquet són confirmats, el seu pare Ramon encara no feia dos anys que havia mort. En el cas de Montblanc es desconeix a quina edat se solia presentar la confirmació, però poca diferència deuria haver-hi si es compara amb altres poblacions on sí es pot conèixer aquesta dada. Sovint, la confirmació solia fer-se entre els dos i els quatre anys de vida. Per tant, bé es pot considerar que Sebastià tindria aproximadament aquesta edat quan se li practica la confirmació. Aquest fet ens porta a creure que Sebastià deuria haver nascut, probablement abans de la mort del seu pare Ramon, ocorreguda el juliol de 1654. Així doncs, entre 1650, quan Ramon passa a ser mestre de capella a Montblanc, i la mort d'aquest, el 1654, degueren nàixer els seus dos fills, Sebastià i Magdalena.

Curiosament, en aquests mateixos actes de confirmació també s'hi troba la d'Isidre Talaveró, i la d'Agnès Muntané. A la vegada, s'hi anota com a padrí dels dos Talaveró, a Isidre Claver. Els Talaveró i Isidre Claver provenien de Verdú.³⁰ Tant els Busquet com els Talaveró i la Muntané foren confirmats els dies 14 i 16 de febrer del mateix any 1656 a Montblanc, fet que vindria a mostrar la proximitat entre tots ells.

Sebastià Bosquet, d'infant degué realitzar l'aprenentatge musical a la capella de l'església de Montblanc, molt probablement sota el

guiatge de Gabriel Bonet, mestre de capella i organista entre 1659 i 1663; o amb Miquel Grassa, que ja desenvolupava la tasca en 1664. En 1667, Sebastià Bosquet es troba com a testimoni en un document notarial, constant com a estudiant de gramàtica a la vila de Montblanc.³¹

Al cap de dos anys, en 1669, en un altre document notarial datat el 27 de juliol, Sebastià Bosquet consta com a procurador de Pere Boyer i la seva esposa Teresa, de la Roqueta, en aquest cas es manifesta que Busquet exerceix d'organista a Cambrils.³²

Es té constància que el 2 de gener de 1671 cobra un terç de la paga que li pertoca, unes 20£,³³ i el 9 de febrer de 1671 es troba ja com a organista a Santa Maria de Montblanc, segons consta en un tercer document notarial³⁴. L'any següent, el 1672, es tornen a tenir referències al mateix temple, ara en el cobrament de 8 sous que li pertocaven³⁵. El setembre d'aquest mateix any, Sebastià Busquet es troba a l'església de Verdú sense saber-ne exactament la raó.³⁶

Posteriorment, i després de no tenir constància de cap altra dada de Sebastià durant cinc anys, el 1677 se'l troba exercint de mestre de capella a la catedral de Barbastre. La situació del mestre de capella a la capital del Somontano no augurava bones perspectives, així és que el 1678 es presenta a les oposicions a organista i mestre de capella a la parròquia de Santa Maria de Cervera³⁷.

Les oposicions es degueren a la mort del fins llavors organista i mestre de capella Andreu Verdager, qui exercí entre 1659-1678.³⁸ Segons els edictes, que es feren extensius a totes les poblacions de Catalunya, es convocaren oposicions a la plaça d'organista i mestre de capella el dia de santa Llúcia, el 13 de desembre del mateix 1678. Barbastre es troba distanciat de Cervera, però com que pertanyia al bisbat de Lleida bé li deuria arribar la informació.

A més de Busquet, a la prova s'hi presentaren altres dos opositors, es desconeix qui eren aquests aspirants a la plaça, quedant molt clar que els càrrecs de mestre de capella i organista serien per a un sol músic, i que prevaldria la tasca d'organista per damunt de la de mestre de capella. Aquest fet no sorprèn ja que eren moltes les poblacions, principalment les més petites que s'unificaven ambdues tasques. L'organista havia d'acompanyar tots els cants del temple, fossin a cant de orgue -en polifonia-, o no. Mentre que el mestre de capella havia d'escriure la música, assajar i dirigir els cants i la capella de música

sense posar-se a l'orgue. En aquest sentit doncs, no és d'estranyar que es considerés que la funció d'organista podia suplir la de mestre de capella, mentre que a l'inrevés no era tan factible.

Consta que l'examen durà tres tardes, del dia 13 al dia 15 de desembre, i durant les proves hi hagué molta expectació a la ciutat. Als exàmens també hi assistiren els paers, asseguts en el banc d'honor, així com els procuradors de l'església i els priors de la confraria de Sant Nicolau. El tribunal examinador el formarien dos mestres de capella de fora de Cervera, un el triaven els representants de la pròpia església i l'altre els representats de la Paeria ceriverina. Malauradament, desconeixem de quins mestres de capella es tractava i quina era la seva procedència.

El resultat de la prova fou favorable a Sebastià Busquet: «fou ellegit per organista y mestre de capella lo reverent Sebastià Bosquet prevere de la vila de Montblanch y mestre de capella de la iglésia chatedral de la ciutat de Barbastro Regne de Aragó».³⁹ El resultat de la prova es comunicà el mateix dia 15 al captard. També s'acordà que se li donarien les distribucions quotidianes residint com la resta de religiosos a les funcions del temple, i que, com que no era confrare de Sant Nicolau només li pertocarien les distribucions de la seva tasca. A més, tenia llibertat d'anar-se'n quan volgués, així com la comunitat de fer-lo fora si es donava el cas.

Després de tres anys d'exercir a Cervera, Sebastià Busquet moriria a primers de novembre de 1681, fregant els trenta anys de vida, pràcticament igual que el seu pare. El document, on s'especifica la mort de Busquet no du la data exacta, però es troba entre el 2 i l'11 de novembre. Posteriorment a Busquet, s'hi troba a Lluís Torres, qui exerciria d'organista i mestre de capella entre 1682 i 1883.⁴⁰

«Ab la qual magnífica promenia fonch per dits magnífics srs. de pahers proposat que lo mestre de orgue m^o Sebestià Busquet ses mort que nostre Sr. lo tingué a la sua Sta. glòria per lo que V ms veuran ab la conformitat se aurà de donar dit benefici y ofici de orgue sobre se done per oposició conforme se dona la última vegada y ab la mateixa conformitat».⁴¹

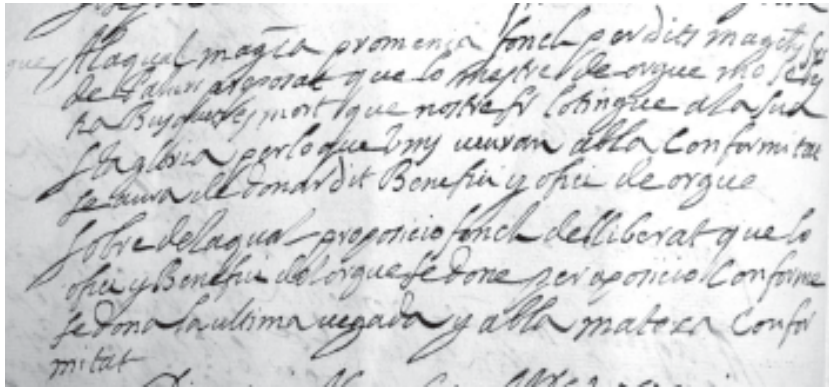

Fig. 2. Referència a la defunció de Sebastià Busquet.

De l'obra conservada de Sebastià Busquet es coneix una antífona mariana major *Salve Regina*, a 9 veus; un salm *Nunc dimittis*, a 8 veus; i un villancico de Nadal, ¡Ay! Que hermosura, a 7 veus, totes elles es troben col·lectades al Fons Verdú de la Biblioteca de Catalunya.⁴²

Notes

- 1.- Pel que fa a la música a Montblanc es pot destacar: BONASTRE BERTRAN, Francesc: «El órgano de Santa Maria de Montblanc y sus organistas durante los siglos XVII y XVIII», *Anuario Musical*, xxviii-xxix (1973-1974), p. 243-267. ID.: «Els manuscrits musicals litúrgics de Santa Maria de Montblanc», *Aplec de Treballs*, (Montblanc), 1 (1978), p.153-167. ID.: «Notes sobre el compositor Gaspar Andreu (1611-1621)», *Aplec de Treballs*, (Montblanc), 4 (1982), p.111-115. ID.: «Noves perspectives per a la història de l'orgue de Santa Maria de Montblanc (1607-1977)», *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, (Barcelona), 1 (1986), p.13-43. SÁNCHEZ REAL, J.: «El órgano y los organistas de la Iglesia Mayor de Montblanc», *Recerca Musicològica*, 3 (1983), p. 81-136. SALIS CLOS, Josep M.: «Aproximació a la música religiosa a la segona meitat del segle XVII i inicis del XVIII a la Conca de Barberà. Aspectes de la vida i obra d'alguns dels músics de la comarca», *Aplec de Treballs*, (Montblanc), 35 (2017), p. 157-189.
- 2.- SALIS CLOS, Josep M., ob. cit.
- 3.- Sobre aquests músics, la seva trajectòria i la seva obra, vegeu: SALIS CLOS, Josep M., ob. cit., p.161-163.
- 4.- La documentació conservada presenta sovint diferències gràfiques pel que fa al cognom, tant el podem trobar com a Bosquet, o Busquet, o

també com a Bosquets i Busquets. El cert és que l'anàlisi de la documentació deixa ben palès que es tracta del mateix cognom però amb aquestes quatre variants gràfiques. Tot i així, en el present treball es mantindrà el criteri d'usar la forma més comuna, que és la de Busquet. El mateix passa amb el nom de Ramon i Raimon, o la llatinització d'aquest, Raymundus, al que es citarà com a Ramon.

- 5.- Referent a aquest arxiu, vegeu: FARRER TARGA, Miquel Àngel: L'arxiu parroquial de Verdú. Tàrraga, Arxiu Comarcal de l'Urgell, col. Ardèvol, 4, 2002.
- 6.- Baltasar (1603), Jaume (1606), Elisabet (1607), Caterina (1609), Joana (1612), Maria (1616), Joan (1618), Maria (1620) i Ramon (1625).
- 7.- Arxiu Parroquial de Verdú (APV): Manual 1636-1644, 286/1, f. s/n.
- 8.- APV: Capítols matrimonials, 159/1, full solt.
- 9.- APV: Manual Notarial, 1605-1610, 1622-1633-1644-1645-1675, 227/1
- 10.-APV: Comptes de Sagristia 1631, 158/1.
- 11.-APV: Manual Notarial, 1647, 252/1/2/3, f. s/n.
- 12.-APV: Comptes de Sagristia 1631, 158/1.
- 13.-SÁNCHEZ REAL: Ob. cit., p. 90.
- 14.-El cognom Muntané el trobem escrit també com a Muntaner, en el present treball, i per unificar el criteri, usarem la forma de Muntané.
- 15.-Rafel Talaveró i Agnès Muntané es casaren a Verdú el 2 de juny de 1626. APV. Llibre de Matrimonis, 1595-1676, 315/1, f. s/n.
- 16.-Joan Prim succeí a Ramon Busquet en la tasca de mestre de capella i organista a l'església verdunina. Sobre Prim, vegeu: SALISÍ CLOS, Josep M.: La música de l'arxiu parroquial de Santa Maria de Verdú (segles XVII i XVIII), Lleida, Diputació de Lleida, IEI, 2010, p.254-256. Obra guanyadora del XXI Premi d'Investigació Musical «Emili Pujol» 2009.
- 17.-APV: Capítols matrimonials, 159/1, full solt.
- 18.-APV: Capítols matrimonials, 159/1, full solt.
- 19.-Així consta a la partida de baptisme del seu fill Rafel.
- 20.-APV: Capítols matrimonials, 159/1, full solt. El novembre de 1647, Caterina Talaveró consta com a vídua, així es manifesta a: APV: Manual Notarial, 1622-1699, 23, f. s/n.
- 21.-APV: Capítols matrimonials, 157/1, full solt.
- 22.-APV: Baptismes, 1570-1671, 301/1, p.361.
- 23.-APV: Baptismes, 1570-1671, 301/1, p.372.
- 24.-Així es presenta a BONASTRE BERTRAN, Francesc: «El órgano de Santa Maria de Montblanc y sus organistas durante los siglos XVII i XVIII». ob. cit, p. 252. La dada fou extreta de Llibre de Misses i Distribucions, 1650-1654, f. s/n.
- 25.-La historiografia ha mostrat morts violentes de diversos tipus, una dels més habituals en l'època i en aquesta zona geogràfica era la mort relacionada amb el bandolerisme. Al respecte vegeu: -GUAL I VILA, Valentí; CATALÀ I DALMAU, Rafael: «El procés contra el bandoler Gabriel Oliver. Barberà 1628», *Aplec de Treballs*, (Montblanc), 7 (1985), p.143-192.

- 26.- APV: Llibre d'òbits 1636-1665, 302/1, f. s/n.
- 27.- Concretament: M 1637-iv/21. Sobre aquest fons vegeu: SALISI CLOS, Josep M., ob. cit., p.243.
- 28.-APV: Manual Notarial, 251/1, f. s/n.
- 29.-Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT): Fons Santa Maria de Montblanc, Llibre de Confirmacions, 1656-1849, U.C. 22, U.I. 9, f. s/n.
- 30.-Tant els Talaveró com els Claver eren famílies destacades i molt reconegudes dins l'estatus social i religiós de Verdú en els segles XVI-XVIII. Alguns d'ells foren batlles de la vila, com també hi hagué diversos religiosos. Entre ells cal remarcar la figura de Pere Claver Corberó (*1580; †1645), sacerdot jesuïta que fou santificat el 1888. En aquest cas, l'Isidre que es troba a les confirmacions de Montblanc era nebot de sant Pere Claver. El reconeixement de la figura de Pere Claver, fou tant gran que el 1669, vint-i-quatre anys després de la seva mort, el Consejo de Índias escriví al rei castellà Carles II perquè en demanés la beatificació. En 1671, la Generalitat de Catalunya feu tres peticions al respecte a la Santa Seu. Posteriorment, diversos bisbats hispanoamericans sol·licitaren la mateixa causa. No és fins al 1695 què s'inicia el procés de glorificació. El 1657 el P. Jerónimo Suárez de Somoza (pseudònim de Alonso de Andrade), publicava la primera biografia de Pere Claver sota el títol *Vida que hizo en Tierra Firme el Venerable y Apostólico Padre Pedro Claver de la Companyia de Jesús*, editat a Madrid per Maria Quiñones. Al cap de pocs anys, en 1666, el P. José Fernández, publicà: *Apostólica y Penitente vida del Venerable Padre Pedro Claver, de la Companyia de Iesus. Sacada principalmente de informaciones jurídicas hechas ante el Ordinario de la Ciudad de Cartagena de Índias, Saragossa, Diego Dormer, 1666*.
- 31.-Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB): Manual Notarial de Jeroni Alba, 1667, ref.3.241.3 f.79r.
- 32.-ACCB: Manual Notarial de Jeroni Alba, 1669, ref. 3.242.2, f.141v, i document solt.
- 33.-SÁNCHEZ REAL: ob. cit., p.90.
- 34.-ACCB: Manual Notarial de Jeroni Alba, 1671, ref. 3.243.2 f. 48v.
- 35.-AHAT: Fons Santa Maria de Montblanc, Llibre de comptes de la Comunitat de Preveres, 1671-1672, caps 8, lligall 3, f. 41v.
- 36.-APV: Llibre d'òbits 1671-1693, 3.10/1, f. s/n.
- 37.-SALISI CLOS, Josep M.: «Aproximació a la música religiosa...», ob. cit., p.161-163
- 38.-Amb anterioritat, Verdguer havia estat organista a Verdú entre 1635-1637, i posteriorment, en 1639 es troba a Balaguer.
- 39.-Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG): Fons de la Comunitat de Preveres, Llibre de Consells 1646-1716, sign.176, f. 204r.
- 40.-Lluís Torres també tingué una relació directa amb Verdú. D'ell es conserven diverses obres al Fons Verdú de la Biblioteca de Catalunya, concretament tres misses, tres antífones marianes majors i tres villancicos dedicats a

Sant Flavià, patró de Verdú, composicions datades entre 1674 i 1684, abans, durant i posteriorment al seu període cerverí. Vegeu: SALISI CLOS, Josep M.: La música de l'arxiu parroquial de Santa Maria de Verdú...», ob. cit., p.261.

41.-ACSG: Ajuntament de Cervera, Llibre de Consells, 1677-1681, top. 239, f.92v. Vegeu també: MIRÓ I BALDRICH, Ramon: «Música i església a Cervera (segles XV a inicis del XVIII)», a *Miscel·lània Cerverina*, (Cervera), 16 (2003), p.237, 252 i 253.

42.-Respectivament: M 1637-I/25, M 1168 i M 1637-III/29. Vegeu: SALISI CLOS, Josep M., ob. cit., p. 243.

Rebuda: juny 2019

Valoració: Montserrat Canela Grau (URV)

Acceptació: agost 2019